

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-42>

УДК 336.7:330.3(477)

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

THE ROLE OF FINANCIAL INSTITUTIONS IN ENSURING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE

Тарасенко Артем Валерійовичкандидат економічних наук, доцент, докторант,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4395-3605>**Tarasenko Artem**

Chernihiv Polytechnic National University

У статті розглянуто теоретичні аспекти фінансового забезпечення досягнення цілей сталого розвитку та роль фінансових установ в стійкому фінансуванні. Метою статті є дослідження ролі фінансових установ в досягненні цілей сталого розвитку та розробка напрямів державної економічної політики в контексті переходу до стійкого фінансування. Проаналізовано сучасний стан фінансування цілей сталого розвитку та перспективні інвестиційні можливості. Визначено специфіку фінансування проєктів сталого розвитку, запропоновано авторське визначення стійкого фінансування. Визначено зміст та основні цілі механізму фінансового забезпечення цілей сталого розвитку в контексті державного регулювання економіки. Обґрунтовано, що реалізація механізму стає можливою на засадах забезпечення балансу між цифровими трансформаціями, що впроваджуються на вітчизняному ринку фінансових послуг, та інтересами держави і фінансових установ, що задіяні до його реалізації.

Ключові слова: сталий розвиток, фінансова послуга, ринок фінансових послуг, фінансова установа, цифровізація.

To achieve optimal interaction between nature and society, the concept of sustainable development has been formed, which is aimed at preserving the dynamic balance of ecological and economic processes based on the transition to the balanced nature use. In the article, theoretical aspects of financial support for achieving the sustainable development goals and the role of financial institutions in sustainable financing are examined. The purpose of the article is to study the role of financial institutions in achieving the sustainable development goals and to develop directions of the state economic policy in the context of the transition to sustainable financing. The current state of financing the sustainable development goals and promising investment opportunities has been analysed. The specifics of financing the sustainable development projects have been determined, and the author's definition of sustainable financing has been proposed. It is advisable to consider it as one of the types of financial services, which is based on compliance by financial organizations with long-term environmental, social and management criteria when making investment decisions to obtain sustainable effects for business structures, local population and society. Sustainable investing is manifested in considering the environmental, social and management factors by developing the investment strategy. The content and the main goals of the mechanism of financial support for the sustainable development goals in the context of state regulation of the economy have been defined. It has been justified that the mechanism implementation becomes possible based on ensuring the balance between digital transformations in the domestic market of financial services and interests of the state and financial institutions involved in its implementation. As part of the program-target regulation, the indicators, that must be achieved both in the financial system and in related areas of the national economy, have been determined

Keywords: sustainable development, financial service, financial services market, financial institution, digitalization.

Постановка проблеми. Розвиток системи «суспільство-природа» передбачає сприяння взаємодії екологічної та економічної форм та є відображенням нагальної потреби трансформації управління соціально-економічним

розвитком регіонів, міст, держави з орієнтацією на формування системи раціонального природокористування. Для досягнення оптимальної взаємодії природи та суспільства було сформовано концепцію сталого

розвитку, яка спрямована на збереження динамічної рівноваги екологічних та економічних процесів на основі переходу до рівноважного природокористування. В цьому контексті країни мають формувати власні стратегії фінансування сталого розвитку на основі забезпечення сприятливого національного та міжнародного політичного та інвестиційного клімату. При цьому слід врахувати як державні, так і приватні джерела надходження фінансових коштів внутрішнього та міжнародного рівня. За сучасних умов розвитку національної економіки України загальні напрямки в цьому аспекті стосуються можливостей мобілізації нових та додаткових ресурсів, перерозподілу наявних фінансових джерел з метою інвестування проєктів сталого розвитку, активізації взаємодії в межах екологічної, економічної та соціальної складових сталого розвитку, розробки організаційно-правових механізмів, що встановлюють баланс між наданням доступу до фінансування та забезпеченням стабільності фінансового ринку та створюють оптимальні умови для досягнення глобальних цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Останніми роками проблематика сталого розвитку суб'єктів господарювання є пріоритетною в державній економічній політиці багатьох країн світу. Провідними науковцями розглядаються питання досягнення цілей сталого розвитку за різних економічних умов розвитку країни, аспекти інтеграції концепції сталого розвитку в стратегію розвитку бізнесу та механізм прийняття фінансово-інвестиційних стратегічних рішень. Так, серед вітчизняних дослідників цього питання слід назвати таких вчених, як Б. Данилишин [1], В. Ландик [2], О. Новікова, О. Амоша [3], О. Кореновський [4], Л. Золчак, Л. Коваль [5], Л. Мальюта [6] та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте додаткових досліджень потребує розвиток фінансових структур в умовах сталого розвитку, їхній вплив на досягнення глобальних цілей та трансформація підходів державного управління функціонуванням фінансових установ в контексті стійкого фінансування.

Метою статті є дослідження ролі фінансових установ в досягненні цілей сталого розвитку та розробка напрямів державної економічної політики в контексті переходу до стійкого фінансування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові установи, насамперед банківський сектор, відіграють важливу роль

в прямому інвестуванні та залученні ресурсів фінансового сектора. Пріоритетними напрямками інвестування стійкого розвитку виступають транспортна сфера, зелена енергетика, ефективно водокористування, а також інформаційно-комунікаційні технології. На глобальному рівні такі фінансові структури, як Група Світового банку та регіональні банки розвитку, відіграють важливу роль у нормотворчій діяльності в контексті формування національних політичних та правових рамок. Проте для ефективної діяльності фінансових установ в напрямку досягнення цілей сталого розвитку важливо забезпечити баланс між безпосередньо інвестуванням та уникненням негативного впливу на права людини відповідно до чинних міжнародних договорів та національного законодавства. Так, затверджений Порядком денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року та Аддис-Абебська програма дій забезпечують функціонування фінансової сфери національної економіки на засадах міжнародного права в галузі прав людини, акцентуючи на необхідності дотримання фінансовими установами та комерційним сектором Керівних принципів підприємницької діяльності в аспекті прав людини ООН та екологічних угод міжнародного та національного рівня [7]. Запропоновані заходи також мотивують національні та міжнародні банки розвитку сприяти формуванню ефективних систем охорони навколишнього середовища, впроваджувати інструменти екологічного та соціального страхування на основі міжнародних стандартів, орієнтуючись на дотримання прав людини та принципу гендерної рівності.

За оцінками Організації економічного співробітництва та розвитку, до 2030 року для забезпечення фінансування впровадження цілей стійкого розвитку потрібно 6,9 трильйона доларів США на рік [8]. За попередніми підрахунками глобальні цілі потребують наступного інвестиційного забезпечення (рис. 1).

Для участі фінансових установ в реалізації заходів концепції сталого розвитку ООН розроблено основні принципи, серед яких

- принципи відповідальної банківської справи (2019 р.);
- принципи сталого страхування (2012 р.);
- принципи відповідального інвестування (2006 р.).

Наслідування зазначених керівних принципів підтримується багатьма провідними фінансовими інститутами. Так, близько 80 відсотків інвестиційних установ взяли на

себе зобов'язання дотримуватись принципів відповідального інвестування, а 260 банків з активами у розмірі 70 трлн доларів США підписали принципи відповідальної банківської справи [8].

На даний час, згідно з оцінками ООН, понад 450 фінансових установ є партнерами ООН щодо фінансування цілей сталого розвитку. За 2022 рік банками-членами партнерства було надано допомогу 113 млн

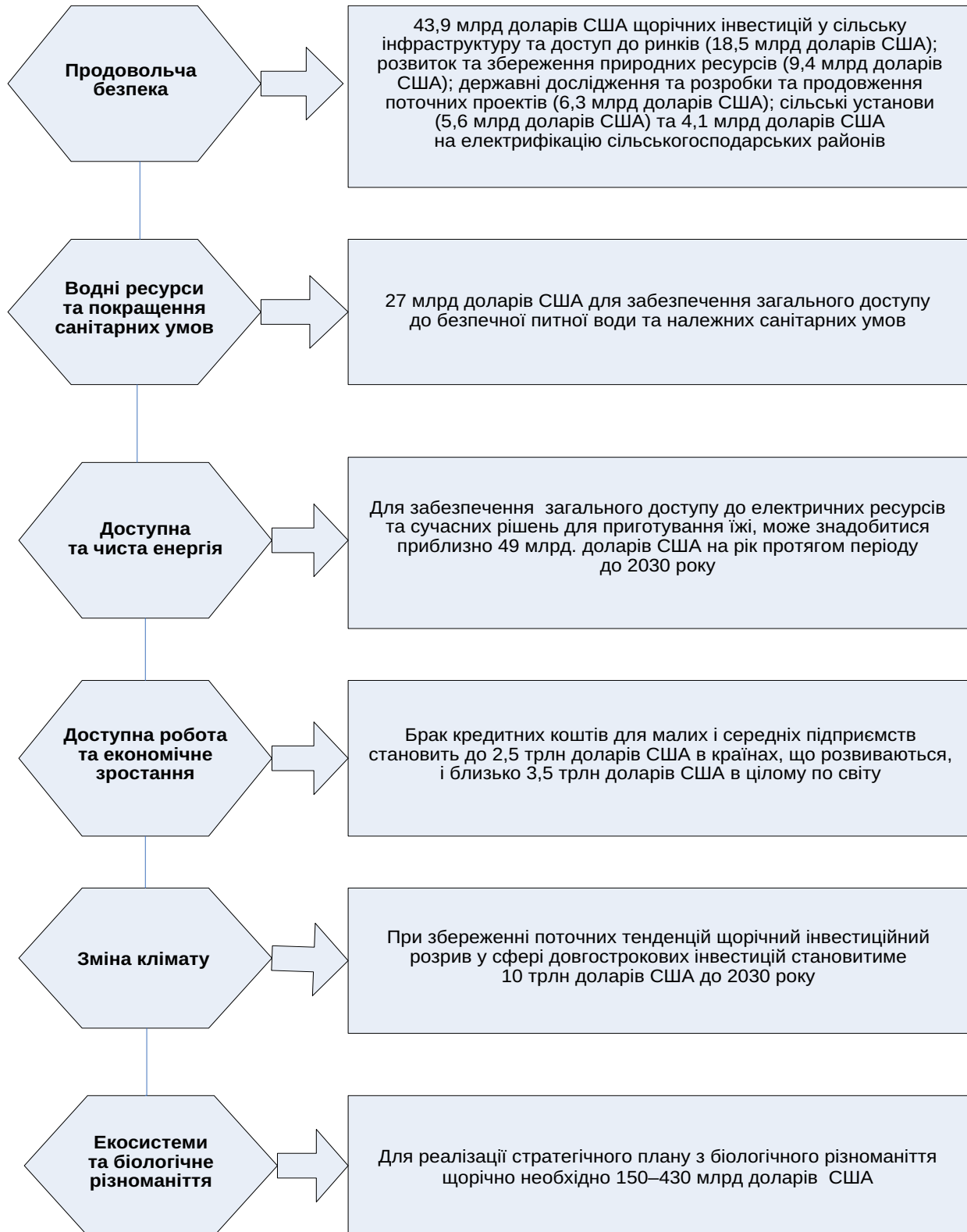

Рис. 1. Прогнозні дані фінансового забезпечення досягнення цілей сталого розвитку

Джерело: сформовано автором за [7; 8]

найменш захищених клієнтів щодо доступу до банківських послуг та проконсультовано понад 15 000 компаній щодо інвестування у сферу зеленої економіки та розробки кліматичних стратегій [8]. Подібні напрямки роботи мають і стратегічний характер. «Зелена» економіка, що розвивається, створює безліч нових можливостей для інвестиційної діяльності та кредитування. Інституційні інвестори та роздрібні клієнти банків дедалі частіше вимагають від фінансових установ дотримання екологічних стандартів. Важливу роль в цьому контексті відіграє іміджева політика, оскільки для провідних банківських установ фінансування видобутку палива та інших проєктів, що несуть значне екологічне навантаження, негативно впливає на їхній імідж у майбутньому.

В умовах сприяння виконанню завдань сталого розвитку вплив державного управління реалізується безпосередньо через фінансову систему та фінансові установи як пріоритетних суб'єктів. При цьому мають бути враховані як короткостроковий, так і довгостроковий ефекти даного впливу, а цілі діяльності фінансових установ ранжуються залежно від значущості конкретної цілі сталого розвитку та можливостей фінансової системи щодо її досягнення. Під впливом зростаючого тиску з боку інвесторів, трансформації підходів до державного регулювання економіки, активної ролі громадськості стійке фінансування стає актуальним напрямом розвитку фінансових установ. Якщо раніше фінансування екологічних проєктів запроваджувалось серед напрямів інвестиційної діяльності лише обмеженого кола банківських установ, в сучасних умовах воно набуває стратегічної пріоритетності. Значний поштовх фінансування цілей сталого розвитку отримало під час пандемії COVID-19, набуваючи актуальності, а з іншого боку стаючи викликом для розвитку фінансової системи.

Існують різні підходи до трактування стійкого фінансування, проте, на нашу думку, його доцільно розглядати як один із видів фінансових послуг, що базується на дотриманні фінансовими організаціями довгострокових екологічних, соціальних та управлінських критеріїв при прийнятті інвестиційних рішень з метою отримання стійких ефектів для бізнес-структур, місцевого населення та соціуму. Найчастіше стійке інвестування знаходить прояв у врахуванні екологічних, соціальних та управлінських факторів в процесі розробки інвестиційної стратегії.

У загальному вигляді механізм фінансового забезпечення цілей сталого розвитку в контексті державного регулювання економіки являє собою комплекс підходів та способів організації грошово-кредитних та інвестиційних відносин, що регулюються державою з метою забезпечення сприятливих умов сталого розвитку сфер національної економіки.

Виділимо основні цілі зазначеного механізму: підтримання стабільного рівня цін; досягнення високого рівня зайнятості (прагнення до природного рівня безробіття, за якого попит на працю дорівнює ринковій пропозиції праці); забезпечення економічного зростання на основі впровадження сучасних методів надання фінансових послуг, виваженої кредитної політики; забезпечення стійкості ставки відсотка на внутрішньому грошовому ринку; забезпечення ринкової рівноваги на окремих сегментах ринку фінансових послуг; сприяння стійкості внутрішнього ринку.

Становлення цифрової економіки в Україні та поширення використання цифрових технологій у фінансовій сфері формують засади для трансформації управління фінансовими установами із врахуванням принципів стійкого розвитку, оскільки використання цифрових технологій зменшує вплив людського фактора та дозволяє підвищити рівень операційної діяльності та раціонально використовувати ресурси навколишнього середовища [10]. Реалізація механізму стає можливою на засадах забезпечення балансу між цифровими трансформаціями, що впроваджуються на вітчизняному ринку фінансових послуг, та інтересами держави і фінансових установ, що задіяні до його реалізації. Це може бути досягнуто на основі методів програмно-цільового управління, що мають як тактичний, так і стратегічний обрій реалізації. Так, запровадження та подальша реалізація програми цифровізації фінансового сектора є взаємодією двох сторін – держави та бізнесу, кожна з яких виконує певні завдання (табл. 1).

У межах програмно-цільового регулювання визначимо показники, які мають бути досягнуті як у фінансовій системі, так і у споріднених сферах національної економіки:

1) кадри та освіта:

– підготовка здобувачів вищої освіти за напрямками, пов'язаними з інформаційно-телекомунікаційними технологіями та інвестуванням у сфері соціального розвитку і природоохоронної діяльності;

– поширення цифрової та фінансової грамотності;

Таблиця 1

**Баланс інтересів держави та фінансових установ
у межах програмно-цільового управління фінансуванням сталого розвитку**

Держава	Фінансові установи
Затвердження програми та планових заходів	Визначення пріоритетів стратегічного розвитку та функціонування на ринку фінансових послуг
Організація управлінських заходів щодо реалізації програми	Формування контенту розвитку банківськими установами
Здійснення моніторингу за реалізацією програми	Оцінка ефективності реалізації програми з погляду банківської установи та впливу на стан фінансового ринку

Джерело: складено автором

2) інформаційна інфраструктура: зростання питомої ваги домогосподарств, що мають широкий доступ до мережі Інтернет;

3) інформаційна безпека:

– зростання питомої ваги громадян, що підвищили рівень грамотності у сфері інформаційної безпеки та використання інтернет-сервісів;

– зростання питомої ваги громадян, що використовують засоби захисту інформації, в загальній чисельності населення, що користуються інтернетом;

– зростання питомої ваги суб'єктів, що використовують стандарти у сфері впровадження ресурсомістких та енергозберігаючих технологій;

4) формування дослідницьких компетенцій:

– збільшення кількості реалізованих проєктів у сфері енергозбереження, зеленої економіки;

– збільшення питомої ваги фінансових установ, що беруть участь в реалізації масштабних проєктів пріоритетних напрямків міжнародного наукового співробітництва.

Очевидною є конкретизація заходів програмно-цільового регулювання, враховуючи аспект стійкого фінансування. Так, запропоновані напрями мають відповідати такими ключовим критеріям:

1. Наявність у фінансовій сфері спеціалістів із компетенціями у сфері цифрової трансформації та міжнародного фінансового співробітництва.

2. Готовність до реалізації програми спільних дій із цифрової трансформації в контексті сталого розвитку, в тому числі коштом приватних інвестицій.

3. Повнота опису цільового стану фінансової сфери галузі в категоріях порівняльної оцінки з розвиненими країнами.

4. Наявність ключових ініціатив та пілотних проєктів, на основі яких стає можливим

здійснити цифрову трансформацію управління фінансовою установою.

5. Наявність пропозицій щодо вдосконалення існуючих бізнес-моделей функціонування фінансової установи на основі використання провідних цифрових технологій.

6. Наявність пропозицій щодо розвитку міжнародного співробітництва у сфері стійкого розвитку.

7. Ступінь інтеграції нових програмних документів із поточними документами державного стратегічного планування.

Доцільно врахувати думку науковців [10; 11], які вважають, що в цьому контексті основними функціями фінансових установ є наступні: сприяння сталому розвитку провідних галузей економіки та подолання проблеми продовольчої безпеки; сприяння соціальному розвитку вирішення гуманітарних питань; фінансування проєктів соціально-економічного розвитку, вирішення гуманітарних питань; фінансування проєктів соціально-економічного розвитку, реалізація механізму ДПП, в тому числі у сфері впровадження ресурсомістких та енергозберігаючих технологій; участь фінансових установ у створенні стійкої інфраструктури, сприянні інноваційному розвитку; участь у фінансуванні програм із забезпечення екологічної стійкості міст.

Досягнення цілей сталого розвитку відбувається шляхом перенаправлення потоків капіталу на критичні пріоритети від активів, які призводять до виснаження природного капіталу. Загальною тенденцією в цьому контексті є інтеграція факторів досягнення стійкості у процес прийняття фінансовими установами та бізнес-структурами інвестиційних рішень. Також пріоритет має переорієнтація потоків капіталу на фінансування джерел чистої енергії. Отже, процеси стійкого розвитку відбуваються паралельно зі змінами в розподілі та відносній вартості фінансових активів та

їх взаємозв'язком з управлінням продуктивністю реальних активів. Формування стійкої фінансової системи передбачає створення, аналіз, розподіл фінансових ресурсів з метою задоволення стратегічних запитів інклюзивної, екологічно стійкої економіки.

Реалізація фінансово-інвестиційної політики фінансовими установами в Україні в контексті досягнення цілей стійкого розвитку передбачає використання різних видів фінансування комплексно, тобто не замінюючи, а доповнюючи один одного. При цьому слід враховувати той факт, що економічний ефект від інвестування проєктів стійкого розвитку може бути менш привабливим, ніж від інвестування у виробничу діяльність, особливо в умовах короткострокового фінансування. Таким чином, фінансування сфери соціальних послуг та забезпечення суспільних благ передбачає спільне використання державного та приватного фінансування. Відповідно розроблення фінансовими установами стратегії фінансування має передбачати взаємодію різних джерел фінансування та впровадження механізмів і інструментів на основі використання комплексних фінансових потоків. Також слід звернути увагу на важливість співвідношення запроваджених інструментів фінансування із потребами та конкретним використанням. Так, інвестування довгострокових інвестиційних проєктів сталого розвитку має покриватись виключно за рахунок довгострокових джерел фінансування. Значну роль у реалізації проєктів сталого роз-

витку відіграє міжнародне фінансування, особливо це стосується тих країн, що мають невисокий рівень можливостей для мобілізації ресурсів.

Висновки. Загалом діяльність фінансових установ України в реалізації політики сталого розвитку вимагає дотримання таких принципів:

- врахування критеріїв сталого розвитку при розробці стратегії фінансування, зокрема в державній бюджетній політиці, так і розробці інвестиційних рішень банківськими установами;

- забезпечення в процесі фінансування синергізму складових сталого розвитку, а саме економічної, соціальної та екологічної компоненти;

- забезпечення транспарентності та підзвітності фінансування на всіх рівнях реалізації інвестиційних проєктів сталого розвитку.

Крім безпосередньо сприяння досягненню цілей сталого розвитку, фінансові установи мають брати участь в розширенні глобального партнерства в конкретних галузях, що потребують вирішення питань системного характеру. Пріоритетними напрямками в цьому контексті слід визначити впровадження торговельних та інвестиційних режимів, що сприяють сталому розвитку, забезпечення стабільності міжнародної фінансової системи, міжнародне співробітництво в галузі оподаткування та боротьби з незаконними фінансовими потоками, сприяння регіональному співробітництву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Данилишин Б. М. Розроблення національних стратегій сталого розвитку: корисний досвід для України. *Механізм регулювання економіки*. 2008. № 3 (2). С. 214–218.
2. Ландик В. І., Семенець С. В., Яхеева Т. М. Концепція переходу України до сталого розвитку. Київ : Інститут сталого розвитку, 2004. 64 с.
3. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти : монографія / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, В. П. Антонюк та ін. Донецьк : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2012. 534 с.
4. Кореновський О. В. Концептуальні підходи до формування механізмів управління сталим розвитком соціально-економічної системи. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 32. С. 482–490.
5. Зомчак Л., Коваль Л. Сталий розвиток регіонів України: просторово-панельний підхід. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 65. С. 211–215. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure65-3>.
6. Малюта Л. Я. Екологічний імператив забезпечення економічної безпеки в контексті сталого розвитку суспільства. *Галицький економічний вісник*. 2014. Т. 44. № 1. С. 21–29.
7. Програма дій «Порядок денний на XXI століття» («AGENDA 21») : ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля» 1992 р.). Київ : Інтелсфера, 2000. 359 с.
8. Kates R. W., Parris T. M., Leiserowitz A. A. What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*. 2005. № 3. Pp. 8–21.
9. Sustainable development report 2022 URL: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopmentreport/2022/2022-sustainabledevelopment-report.pdf>.

10. Dubyna M., Zhavoronok A., Kudlaieva N., Lopashchuk I. Transformation of household credit behavior in the conditions of digitalization of the financial services market. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2021. Vol. 14(1). P. 97–102.
11. Duka A., Kosach I., Myhaylovska O., Starchenko G., Kychan O. Socio-Economic Viability of Public Management: Essence, Measurements and Validity. *Revista Espacios*. 2020. Vol. 41(19). P. 282–92.

REFERENCES:

1. Danilishin B. M. (2008) Developing national sustainable development strategies: a useful experience for Ukraine [Rozroblennia natsionalnykh stratehii staloho rozvytku: korysnyi dosvid dlia Ukrainy]. *Mekhanizm rehulyuvannya ekonomiky – The mechanism of regulation of the economy*, no. 3 (2), pp. 214–218.
2. Landik V. I., Semetets S. V., Yaheyeva T. M. (2004) *Konceptsiia perehodu Ukraini do staloho rozvytku* [The Concept of Ukraine's Transition to Sustainable Development]. Kyiv: Institut staloho rozvytku, 64 p. (in Ukrainian)
3. Novikova O. F., Amosha O. I. and Antoniuk V. P. (2012) *Stalyi rozvytok promyslovoho rehionu: sotsialni aspekty* [Sustainable development of the industrial region: social aspects]. Donetsk: NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky promyslovosti. 534 p. (in Ukrainian)
4. Korenovskij, O. V. (2012) Kontseptualni pidkhody do formuvannya mekhanizmiv upravlinnia stalym rozvytkom sotsialno-ekonomichnoi systemy [Conceptual approaches to the formation of mechanisms for managing the sustainable development of the socio-economic system]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of public administration*, vol. 32, pp. 482–490.
5. Zomchak L., Koval L. (2022) Stalyi rozvytok rehioniv Ukrainy: prostorovo-panelnyi pidkhid [Sustainable development of Ukrainian regions: spatial panel method]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, vol. 65, pp. 211–215. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct65-35> (accessed 22.09.2022).
6. Malyuta L. Y. (2014) An ecological imperative to ensure economic security in the context of sustainable development of society [Ekolohichni imperatyv zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky v konteksti staloho rozvytku suspilstva]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Bulletin*, no. 1, pp. 21–29.
7. Samit «Planeta Zemlia» [Earth Summit] (1992) *Prohrama dii «Porядok denniy na XXI stolittia»* [AGENDA 21]. Kyiv. (in Ukrainian)
8. Kates R. W., Parris T. M., Leiserowitz A. A. (2005) What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, no. 3, pp. 8–21.
9. Sustainable development report 2021. Available at: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopmentreport/2021/2021-sustainabledevelopment-report.pdf> (accessed 22.09.2022).
10. Dubyna M., Zhavoronok A., Kudlaieva N., Lopashchuk I. (2021) Transformation of household credit behavior in the conditions of digitalization of the financial services market. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, vol. 14(1), pp. 97–102.
11. Duka A., Kosach I., Myhaylovska O., Starchenko G., Kychan O. (2020) Socio-Economic Viability of Public Management: Essence, Measurements and Validity. *Revista Espacios*, vol. 41(19), pp. 282–92.